گزارش

اصرار تندروها برای امنیتی‌کردن فضای کشور با طرح مقابله با نفوذ بیگانگان

امنیتی‌سازی ارتباط

وحیده کریمی: مجلس این روزها صحنه جدالی تمام‌عیار بر سر طرحی است که برخی آن را «تلاش برای امنیتی‌سازی فضای کشور» می‌نامند و برخی دیگر «پاسخ به یک خلأ ۱۰ساله». طرح «مقابله با نفوذ سرویس‌های اطلاعاتی و دولت‌ها یا نهادهای بیگانه در کشور» که کلیات آن با ۱۸۳ رأی موافق به هفته گذشته به تصویب رسید، دیروز نیز نمایندگان با ورود به جزئیات، ماده ۲ آن را که بخش تعریفات بود تصویب کردند و مواد بحث‌برانگیز ۳ و ۴ این طرح برای بررسی بیشتر به کمیسیون ارجاع شدند. این طرح در یک هفته گذشته به محور اصلی تنش میان دولت و مجلس تبدیل شده است. آنچه این طرح را از دیگر مصوبات متمایز می‌کند، دایره شمول گسترده آن است؛ طرحی که به باور منتقدان، از خبرنگار و استاد دانشگاه تا تاجر و دیپلمات را در معرض اتهامات بالقوه قرار می‌دهد.

دولت هشدار داد، نمایندگان تکذیب کردند

روز دوشنبه، محمدرضا عارف، معاون اول رئیس‌جمهور، با نقد این طرح گفت: «رئیس مجلس قول داده آن را از دستور کار خارج کند». او هشدار داد اگر این طرح با همین سبک و سیاق تصویب شود، «ضربه‌ای مهلک‌تر از قانون سال ۱۴۰۲ به بخش علم و فناوری کشور وارد خواهد شد». عبدالکریم حسین‌زاده، دیگر معاون رئیس‌جمهور نیز در شبکه اجتماعی ایکس نوشت: «قانون امنیتی باید حافظ اعتماد عمومی باشد، نه مروج سوءظن به شهروندان. اقتدار واقعی در تفکیک دقیق «تهدید» از «رفتار مشروع» است؛ اعتماد عمومی بزرگ‌ترین سرمایه کشور است که نباید قربانی شود». اما این اظهارات با واکنش تند نمایندگان مواجه شد. علی نیکزاد در جلسه علنی وبیناری دیروز، با تکذیب سخنان عارف گفت: «امروز صبح آقای قالیباف را دیدم. پاسخ ایشان این بود چنین حرفی نزده و چنین موضوعی مطرح نیست. آقای قالیباف گفت قولی نداده و چنین صحبتی نکرده که طرح از دستور کار مجلس خارج شود». علیرضا سلیمی، عضو هیئت‌رئیسه مجلس، از موافقان این طرح به دولت هشدار داد: «دولت نمی‌تواند به مجلس بگوید چه چیزی را تصویب کند و چه چیزی را تصویب نکند. دولت فقط می‌تواند آیین‌نامه درباره مصوبات مجلس بنویسد، نه اینکه در امور مجلس مداخله کند». احمدی‌سنگر، نماینده رشت نیز در تذکری خواستار شفاف‌سازی شخص قالیباف در این باره شد.

دفاع تندروها: «وظیفه دولت حل مشکلات معیشتی است»

در سوی دیگر، ابراهیم عزیزی، رئیس کمیسیون امنیت ملی و سیاست خارجی مجلس که از طراحان اصلی این طرح محسوب می‌شود، با انتقاد از مخالفت دولت، گفت: «وظیفه دولت حل مشکلات معیشتی و اقتصادی است. آقایان چرا به‌جای تمرکز بر مسائل مهم، فقط درباره این طرح صحبت می‌کنند؟». او با اشاره به پیشینه این طرح افزود: «سابقه این طرح به ۱۰ سال قبل برمی‌گردد. ما در این زمینه خلأ داشتیم و از محل آن آسیب‌های جدی به کشور وارد شد و دانشمندان هسته‌ای و فرماندهان ما شهید شدند». عزیزی تأکید کرد نباید جامعه را با سخنان غیرکارشناسی دچار نگرانی کرد.

نگرانی از دل صحن علنی

البته در میان خود نمایندگان، صداهای مخالفی به گوش می‌رسد. محسن زنگنه، نماینده تربت حیدریه، زمان تصویب کلیات با انتقاد از کلیات طرح گفت: «آیا موافقان این طرح، بندهای آن را به‌صورت دقیق بررسی کرده‌اند؟ این طرح اتفاقا دست افرادی را که مشمول نفوذ و جاسوسی هستند، بیشتر باز می‌کند». او با اشاره به ماده ۳ طرح که تمامی فعالیت‌های دستگاه‌های مشمول را موظف به ثبت در سامانه می‌کند، هشدار داد این ماده عملا مانعی بر سر راه فعالیت‌های اقتصادی کشور ایجاد خواهد کرد. یا عثمان سالاری، نایب‌رئیس کمیسیون قضائی و حقوقی مجلس نیز از زاویه‌ای دیگر به طرح نقد وارد کرده و با تأکید بر اینکه اصل مقابله با نفوذ ضرورتی اجتناب‌ناپذیر است، گفت: «ماهیت این طرح عمدتا قضائی است و از ماده ۱۲ به بعد، برای برخی اقدامات جرم‌انگاری و مجازات تعیین شده، اما در فرایند بررسی آن، نظر قوه قضائیه اخذ نشده است. متأسفانه در کمیسیون امنیت ملی، قاضی یا حقوق‌دانی حضور ندارد و اعضای کمیسیون حقوقی نیز در بررسی این طرح مورد مشورت قرار نگرفته‌اند». محمدرضا صباغیان بافقی نیز در مخالفت با کلیات طرح، به نمایندگان هشدار داد قوانین جدید نباید با عجله تصویب شوند: «ما با مقابله با نفوذ و برخورد با عوامل آن موافق هستیم، اما قوانین زیادی در کشور وجود دارد که باید اجرا شوند و درست نیست بلافاصله و با عجله، قانون جدیدی تصویب کنیم».

دایره شمول وسیع؛ از خبرنگاران تا استادان دانشگاه

نکته قابل تأمل در این طرح، دایره شمول گسترده آن است. مطابق ماده ۲ طرح مقابله با نفوذ بیگانگان، کارگزار بیگانه هر نهاد یا شخص تحت حمایت خارجی تعریف شده و دولت‌ها به سه سطح متخاصم، مخرب و سایر تقسیم شدند. همچنین فعالیت‌هایی مانند همکاری علمی، اقتصادی، رسانه‌ای، فرهنگی و تبادل نمونه‌های آزمایشگاهی مشمول این قانون شده و ثبت آنها در سامانه برخط الزامی است. بنابراین بر اساس آنچه از جزئیات برآمده، هرگونه ارتباط با سفارتخانه‌ها، دیپلمات‌های خارجی یا نهادهای بین‌المللی، بدون کسب مجوز از وزارت خارجه، جرم‌انگاری شده است. این رویکرد عملا طیف گسترده‌ای از شهروندان را در معرض اتهامات بالقوه قرار می‌دهد؛ از خبرنگاران حوزه سیاست خارجی و کارشناسان روابط بین‌الملل تا استادان دانشگاه، فعالان اقتصادی و دانشجویانی که برای پژوهش با مراکز علمی خارجی در ارتباط هستند. احمد بخشایش‌اردستانی، عضو کمیسیون امنیت ملی، با اشاره به پیامدهای احتمالی این طرح، مثال زد که حتی همکاری یک ناشر ایرانی با ناشری خارجی برای ترجمه کتاب نیز می‌تواند در چنین چارچوبی محل ایراد قرار گیرد. کاظم دلخوش که تلاش دارد در این زمینه موضعی میانه‌رو اتخاذ کند، گفت دولت با کلیت طرح مخالف نیست، بلکه با برخی از مواد آن مخالفت دارد و پیشنهاد داده طرح به صورت دوشوری بررسی شود. با این حال، به نظر می‌رسد جریان تندروی مجلس مصمم به پیش‌بردن این طرح است و هرگونه تلاش برای اصلاح یا خارج‌کردن آن از دستور کار، با مقاومت جدی مواجه می‌شود. نیکزاد در پایان جلسه تأکید کرد هرکدام از نمایندگان اشکالات و ابهاماتی داشته باشند، بررسی می‌شود و در صورت لزوم، مواد برای اصلاح به کمیسیون امنیت ملی ارجاع خواهد شد.

چشم‌انداز؛ شوک جدید یا فرصت اصلاح؟

آنچه امروز در تقابل دولت و مجلس بر سر این طرح شاهد هستیم، نه فقط یک اختلاف نظر سیاسی، بلکه تقابل دو رویکرد متفاوت به امنیت ملی است؛ رویکردی که امنیت را در گرو اعتماد عمومی و تفکیک دقیق تهدید از رفتار مشروع می‌داند و رویکردی که هرگونه ارتباط با بیگانگان را در هاله‌ای از ابهام و سوءظن فرو می‌برد. منتقدان معتقدند نمایندگان تندرو با اصرار بر این طرح، قصد دارند شوک جدیدی به جامعه وارد کنند و فضای کشور را بیش از پیش به سمت امنیتی‌سازی سوق دهند، غافل از اینکه تجربه نشان داده قوانین شتاب‌زده در شرایط بحرانی، به‌جای کشف حلقه‌های نفوذ، فقط اعتماد عمومی را تخریب کرده و فعالیت‌های مشروع علمی، اقتصادی و دیپلماتیک را با چالش مواجه می‌کنند.

روایت «شرق» از اهداف حضور وزیر خارجه عمان در تهران

مأموریت مسقط

عبدالرحمن فتح‌الهی: سفر روز گذشته بدر البوسعیدی، وزیر خارجه عمان، به تهران و دیدارش با عراقچی در مقطعی رخ می‌دهد که معادلات درباره ایران و تنگه هرمز بیش از گذشته درهم‌تنیده و پیچیده شده است. این سفر که در چارچوب رایزنی‌های مستمر تهران و مسقط درباره مسائل دوجانبه و منطقه‌ای انجام می‌شود، اکنون معنایی فراتر از یک دیدار دیپلماتیک معمول یافته است. عمان در حالی بار دیگر به تهران آمده که از روز دوشنبه، واشینگتن کارزار تازه‌ای از تحریم‌های گسترده علیه ایران را آغاز کرده و هم‌زمان فشار بر شبکه‌های اقتصادی و شرکای تجاری تهران را افزایش داده است. این هم‌زمانی، معادلات را دشوارتر کرده است. فشار اقتصادی آمریکا دیگر صرفا در مرزهای ایران متوقف نمی‌ماند و با تهدید به هدف‌گیری بازیگران و شبکه‌هایی که با تهران همکاری می‌کنند، می‌تواند دامنه‌ای فرامرزی پیدا کند. در چنین فضایی، هر ابتکار دیپلماتیکی درباره تنگه هرمز ناگزیر در سایه محاسبات بزرگ‌تر امنیتی، اقتصادی و ژئوپلیتیک قرار می‌گیرد. از همین منظر، سفر البوسعیدی را باید در نقطه تلاقی دو روند متعارض دید؛ از یک سو تلاش ایران و عمان برای سامان‌دادن به مناسبات خود به‌عنوان دو کشور ساحلی هرمز و از سوی دیگر کوشش واشینگتن برای اعمال فشار حداکثری و محدودکردن فضای مانور اقتصادی و سیاسی تهران. اهمیت مذاکرات تهران و مسقط نیز دقیقا در همین‌جاست. آنچه میان دو کشور در حال شکل‌گیری است، صرفا توافقی درباره عبور شناورها نیست؛ بلکه مجموعه‌ای از ترتیبات فنی و حقوقی برای مدیریت ترافیک دریایی، مسیرهای ورود و خروج، تبادل اطلاعات و هماهنگی امنیتی را دربر می‌گیرد. بنابراین، تفاهم احتمالی تهران و مسقط را باید کوششی برای ایجاد یک سازوکار باثبات میان دو کشور ساحلی دانست؛ سازوکاری که می‌تواند حتی در فضای پرتنش کنونی، کانال گفت‌وگو و همکاری را باز نگه دارد. با این حال، دشواری اصلی آنجاست که این روند باید در برابر فشارهای بیرونی نیز دوام بیاورد. عمان در سال‌های گذشته توانسته است جایگاه خود را به‌عنوان میانجی و کانال ارتباطی میان بازیگران متخاصم حفظ کند. اکنون اما واشینگتن با گسترش تحریم‌ها، عملا فضای تصمیم‌گیری شرکای ایران را نیز تحت فشار قرار داده است. از این‌رو، سفر البوسعیدی می‌تواند آزمونی برای استقلال دیپلماسی عمان و میزان ظرفیت تهران و مسقط برای صیانت از منافع مشترک خود باشد. در نهایت، ارزش این سفر نه‌فقط در آنچه ممکن است روی میز مذاکرات امضا شود، بلکه در توانایی دو کشور برای حفظ مسیر دیپلماسی در میانه فشار اقتصادی و امنیتی فزاینده نهفته است. اگر تهران و مسقط بتوانند تفاهم هرمز را از گرداب منازعه ایران و آمریکا تا حد امکان مستقل نگه دارند، این توافق می‌تواند نشانه‌ای از ظرفیت کشورهای منطقه برای ساختن ترتیبات بومی در یکی از حساس‌ترین نقاط ژئوپلیتیک جهان باشد و اگر فشارهای بیرونی بر آن غلبه کند، نشان خواهد داد که دامنه بحران از پرونده ایران فراتر رفته و به آزمونی برای استقلال دیپلماسی منطقه‌ای تبدیل شده است.

نصرت‌الله تاجیک: سفر وزیر خارجه عمان می‌تواند مقدمه‌ای برای بازگشت به مسیر تفاهم میان تهران و مسقط باشد

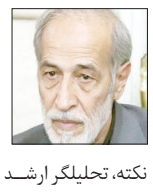

پیرامون گمانه‌زنی‌ها درباره اهداف سفر روز گذشته وزیر خارجه عمان به ایران، نصرت‌الله تاجیک در یک شِمای کلی این اعتقاد را دارد که «حضور بدر البوسعیدی در تهران را نباید به نیابت از آمریکا دانست و آن را باید در امتداد روابط و رایزنی‌های دوجانبه تهران و مسقط ارزیابی کرد». پیرو این نکته، تحلیلگر ارشد حوزه خلیج فارس در گفت‌وگو با «شرق» با اشاره به جایگاه همکاری ایران و عمان در مسائل منطقه‌ای، به‌ویژه موضوع تنگه هرمز، خاطرنشان می‌کند: «منافع دو کشور اقتضا می‌کند که تهران و مسقط در این حوزه به همکاری و تفاهم برسند». به گفته سفیر اسبق ایران در اردن، «هرچند ممکن است در برخی جزئیات و مسائل عملیاتی اختلاف‌نظرهایی وجود داشته باشد، اما سابقه روابط دو کشور نشان می‌دهد عمان همواره در موضوع تنگه هرمز رویکردی مبتنی بر بازگذاشتن فضا برای ایران داشته و در مقابل، ایران نیز رفتاری نداشته که منافع عمان را با تهدید مواجه کند». مشاور پیشین وزیر امور خارجه در حوزه خاورمیانه، در عین حال فشارهای خارجی را یکی از عوامل تأثیرگذار بر روند همکاری‌ها و تفاهمات ایران و عمان می‌داند و معتقد است آنچه می‌تواند نقش تخریبی در این مسیر ایفا کند، فشارهای «ناحق و نادرست» بر مسئولان عمانی است؛ فشارهایی که به باور تاجیک، «در مقاطع مختلف حتی در قالب تهدید علیه این کشور نیز خود را نشان داده است». از نگاه این تحلیلگر ارشد حوزه غرب آسیا، «همین متغیر خارجی سبب شده تا مسقط و تهران نتوانند صرفا بر مبنای منافع ملی و مشترک خود تصمیم بگیرند و روند رسیدن به تفاهم با موانعی روبه‌رو شود». دیپلمات بازنشسته کشورمان در توضیح وضعیت مذاکرات و رایزنی‌های پیشین میان دو کشور نیز با اشاره به اطلاعاتی که از مسیر رسانه‌ها و تحلیلگران منتشر شده، این ارزیابی را دارد که «نشانه‌هایی وجود داشت که ایران و عمان به برخی تفاهمات نزدیک شده‌اند». به گفته تاجیک، «گویا متن‌هایی نیز میان دو طرف ردوبدل شده بود تا در دو کشور بررسی و برای رسیدن به نسخه نهایی، مراحل لازم طی شود». با این حال، به اذعان او، «این روند در ادامه با فشارهای آمریکا و به‌طور مشخص رویکرد تیم سیاست خارجی دولت ترامپ، با وقفه مواجه شد». کارشناس مسائل خاورمیانه این را هم یادآور می‌شود: «پیش از آغاز دور جدید رایزنی‌ها، از طریق قطر این پیام منتقل شده بود که هرگونه تفاهم میان ایران و عمان می‌تواند مورد قبول آمریکا قرار گیرد؛ اما در عمل پس از شکل‌گیری برخی پیشرفت‌ها، شرایط تغییر کرد». از نگاه سفیر اسبق ایران در اردن، «زمانی که مشخص شد وزن برخی تفاهمات احتمالی می‌تواند بیشتر به سود ایران باشد، فشارها برای متوقف‌کردن یا کندکردن روند افزایش یافت». او در این زمینه به افزایش فشار بر عمان اشاره می‌کند و معتقد است: «این کشور نیز برای آنکه بتواند براساس منافع ملی خود تصمیم بگیرد، نیازمند فضای بیشتری برای دورماندن از فشارهای خارجی است». با این حال، تاجیک تأکید دارد «نباید سفر بدر البوسعیدی به تهران را اقدامی در چارچوب نمایندگی از سوی واشینگتن یا انتقال پیام آمریکا تفسیر کرد». به زعم دیپلمات بازنشسته کشورمان، «این سفر از قبل برنامه‌ریزی شده و ارتباط‌دادن آن با تحریم‌های اخیر آمریکا، چندان دقیق نیست». از منظر مشاور پیشین وزیر امور خارجه در حوزه خاورمیانه، «سفر وزیر خارجه عمان در ادامه رفت‌وآمدهای دیپلماتیک پیشین میان دو کشور صورت می‌گیرد؛ هم سفرهای قبلی البوسعیدی به تهران و هم سفرهای عباس عراقچی، وزیر امور خارجه ایران، به مسقط».

تاجیک در ادامه تحلیل خود، این احتمال را هم مطرح می‌کند که «سفر وزیر خارجه عمان پاسخی به آخرین سفر عراقچی به مسقط باشد و در امتداد رایزنی‌هایی تعریف شود که در هفته‌ها و ماه‌های گذشته میان دو طرف جریان داشته است». تحلیلگر حوزه غرب آسیا می‌گوید: «در دوره اخیر، اگر قرار باشد میان ایران و آمریکا میانجیگری صورت بگیرد، به نظر می‌رسد نقش قطر پررنگ‌تر شده و به همین دلیل نمی‌توان برای سفر مقام عمانی به تهران لزوما کارکردی آمریکایی تعریف کرد». به باور این دیپلمات بازنشسته، «حتی ممکن است آمریکا چندان علاقه‌مند به پررنگ‌شدن نقش عمان در تعاملات جاری نباشد؛ زیرا مسیر گفت‌وگوی ایران و عمان، مسیری مستقل از خواست و سیاست واشینگتن است». با چنین برداشتی، تاجیک تصریح می‌کند «ممکن است عوامل دیگری نیز در تحولات اخیر نقش داشته باشند»، اما در مجموع، برداشت او این است که سفر البوسعیدی «یک سفر عمانی» است، نه سفری «به نیابت از آمریکا».

مسئله مهم دیگر، سرنوشت تفاهمی است که گفته می‌شد حدود یک ماه پیش زمینه‌های اعلام رسمی آن فراهم شده، اما تاکنون به نتیجه نهایی نرسیده است که سفیر اسبق کشورمان دراین‌باره معتقد است: «نباید انتظار داشت چنین روند پیچیده‌ای به‌سادگی و در زمان کوتاه به سرانجام برسد»؛ چراکه به باور او، «موضوع هم از جنبه حقوقی و هم از نظر سیاسی دشوار است و علاوه بر آن، منطقه در شرایطی «ملتهب و سیال» قرار دارد؛ شرایطی که هر روز با یک تحول تازه، محاسبات طرف‌های مختلف را تغییر می‌دهد». از نگاه تاجیک، «مجموعه این عوامل، از پیچیدگی‌های حقوقی و سیاسی تا مداخلات خارجی و تحولات پرشتاب منطقه، دست به دست هم داده‌اند تا تفاهم مورد انتظار هنوز نهایی نشود که البته در این میان احتمال کارشکنی آمریکایی‌ها را هم نباید نادیده گرفت». با این‌همه، او بر ضرورت پرهیز از ناامیدی تأکید و عنوان می‌کند: «ایران باید با صبوری دیپلماتیک، مسیر ایجاد تفاهم و گسترش روابط خارجی خود را ادامه دهد». تاجیک در همین چارچوب باور دارد: «سیاست خارجی ایران، به‌خصوص بعد از فصل تازه تحریم‌های کاخ سفید که از روز دوشنبه هفته جاری شروع شده است، نباید صرفا در پرونده روابط با آمریکا خلاصه شود». به تعبیر او، «تهران باید بیش از گذشته به گسترش روابط دوجانبه با کشورهای منطقه، همسایگان، اروپا و دیگر بازیگران بین‌المللی توجه کند. تحولات ناشی از جنگ روسیه و اوکراین، تغییر در آرایش‌های سیاسی و امنیتی منطقه و جهان و همچنین اختلافات و تنش‌های ایجادشده در روابط آمریکا با برخی متحدان و شرکای خود، ظرفیت‌هایی را به وجود آورده که ایران می‌تواند از آنها برای یارگیری و اجماع‌سازی استفاده کند». او همچنین درباره فضای ایجادشده پس از تحریم‌های اخیر آمریکا معتقد است: «بخشی از این رویکرد، بیش از آنکه الزاما دارای آثار فوری اجرایی باشد، واجد جنبه‌های جنگ روانی است». از همین رو، به زعم مشاور پیشین وزیر امور خارجه در حوزه خاورمیانه: «ایران باید در کنار حفظ آمادگی و توان بازدارندگی خود، وزن تحرکات دیپلماتیک را افزایش دهد و اجازه ندهد فشارهای روانی و سیاسی، میدان ابتکار عمل را محدود کند». جمع‌بندی تاجیک از سفر وزیر خارجه عمان این است: «تهران و مسقط باید با درایت، از فضای پیچیده کنونی عبور کنند و مبنای تصمیم‌گیری خود را منافع ملی و مشترک دو کشور قرار دهند». سفیر اسبق ایران در اردن امیدوار است: «این سفر بتواند مقدمه‌ای برای شکل‌گیری یک چارچوب مشترک و بازگشت به مسیر تفاهم باشد؛ چارچوبی که در آن ایران و عمان، با وجود مشورت با دیگر کشورها، تصمیم نهایی را بر اساس منافع خود اتخاذ کنند». به این ترتیب، از نگاه این دیپلمات پیشین: «شاید سفر بدر البوسعیدی به تهران الزاما به معنای اعلام فوری یک توافق یا تفاهم رسمی نباشد، اما می‌تواند گامی برای شکستن فضای تعلیق و بازکردن مسیر مذاکراتی باشد که پیش‌تر تا آستانه برخی تفاهمات پیش رفته بود». در شرایطی که منطقه همچنان ملتهب و متغیر است، تاجیک «راه عبور از این وضعیت را نه انتظار برای نتایج انتخابات آمریکا، تصمیم دیگران و شخصی مانند ترامپ یا سایر اتفاقات، بلکه تحرک بیشتر دیپلماتیک، گسترش ارتباطات خارجی و ایجاد ائتلاف‌ها و تفاهمات جدید به سود منافع ملی ایران می‌داند».

سیدعلی سقائیان هم به عنوان دیگر کارشناس در گپ‌وگفتش با «شرق»، ابتدا به ساکن ذیل یک تحلیل کلی تأکید دارد: «سفر بدر البوسعیدی می‌تواند فرصتی برای انتقال پیام‌ها، کاهش تنش و نزدیک‌شدن به برخی تفاهمات معوق باشد». سفیر اسبق کشورمان در برزیل با اشاره به سابقه روابط ایران و عمان، به نقش مثبت مسقط در میانجیگری میان تهران و واشینگتن اشاره می‌کند و به باور او: «عمان طی سال‌های گذشته در کاهش تنش‌ها و بحران‌زدایی میان ایران و آمریکا نقش مؤثری ایفا کرده است». لذا از منظر این مفسر حوزه سیاست خارجی: «با توجه به روابط ویژه و مبتنی بر اعتماد میان تهران و مسقط، طبیعی است نقش عمان در شرایط کنونی نیز برجسته باشد، به‌ویژه آنکه سفر وزیر خارجه این کشور در مقطعی انجام می‌شود که از روز دوشنبه فصل تازه تحریم‌های آمریکا به موازات تداوم تنش‌های منطقه‌ای شروع شده است. لذا در کنار سفر عاصم منیر، فرمانده ارتش پاکستان به تهران، حضور بدرالبوسعیدی نیز به عنوان مسیرهای مختلفی برای انتقال پیام میان طرف‌های درگیر فعال شده است». از نگاه این سفیر پیشین کشورمان در ارمنستان: «موضوع تنگه هرمز یکی دیگر از محورهای اصلی اهمیت سفر وزیر خارجه عمان است. این آبراه راهبردی به‌گونه‌ای با منافع و مسئولیت‌های ایران و عمان گره خورده که هرگونه تحول در وضعیت آن، نیازمند هماهنگی و گفت‌وگو میان دو کشور است». سقائیان یادآوری می‌کند: «پیش‌تر نیز کمیته‌های حقوقی میان ایران و عمان فعال بوده‌اند و یکی از موضوعات مهم این گفت‌وگوها، مسائل مرتبط با وضعیت تنگه و حقوق و مسئولیت‌های دو کشور بوده است». به گفته این تحلیلگر ارشد حوزه بین‌الملل، بحران اخیر که به اعتقاد سقائیان «ناخواسته» و در پی اقدامات و سیاست‌های آمریکا شکل گرفته، ضرورت فعال‌شدن بیشتر این سازوکارهای دوجانبه را افزایش داده است. در چنین شرایطی، سفر بدر البوسعیدی می‌تواند علاوه بر بررسی مستقیم مسائل میان ایران و عمان، زمینه انتقال دیدگاه‌ها و پیام‌هایی را فراهم کند که مسقط از طرف‌های دیگر دریافت کرده است. مدیرکل اسبق تشریفات وزارت خارجه بر این باور است: «عمان به دلیل تجربه طولانی در میانجیگری و حفظ ارتباط با بازیگران مختلف، می‌تواند نقش مثبتی در کمک به کاهش تنش ایفا کند». با این حال، یکی از پرسش‌های مهم به سرنوشت تفاهم ایران و عمان درباره تردد در تنگه هرمز بازمی‌گردد. علیرغم آنکه مذاکرات درباره آن هفته‌هاست جریان دارد و پیش‌تر نیز از نتایج مثبت گفت‌وگوهای تیم‌های حقوقی دو کشور خبرهایی منتشر شده بود، ولی این توافق هنوز به مرحله امضای نهایی نرسیده است و ابهام درباره تفاهم بین تهران و مسقط، این گمانه را تقویت کرده که شاید سفر وزیر خارجه عمان بتواند روند نهایی‌شدن آن را تسریع کند که سقائیان در این باره معتقد است: «نباید طولانی‌شدن این روند را لزوما به معنای شکست مذاکرات تعبیر کرد». از نگاه این دیپلمات باسابقه کشورمان: «مسائل حقوقی مرتبط با تنگه هرمز به دلیل حساسیت و پیچیدگی‌های خاص خود، نیازمند بررسی‌های کارشناسی دقیق است». به گفته این کارشناس: «رسیدن به متن نهایی یک سند حقوقی، عبور از مراحل متعدد کارشناسی و توافق بر جزئیاتی را می‌طلبد که نمی‌توان از کنار آنها به‌سادگی گذشت». تحلیلگر حوزه بین‌الملل در عین حال به موقعیت جغرافیایی و حقوقی ویژه تنگه هرمز اشاره می‌کند و می‌گوید: «ظرافت‌های مربوط به ورود و خروج از این آبراه و ارتباط آن با آب‌های ایران و عمان، بر پیچیدگی گفت‌وگوها افزوده است». به اعتقاد سفیر اسبق ایران در برزیل: «فشارهایی که آمریکا بر طرف عمانی وارد می‌کند نیز می‌تواند یکی دیگر از عوامل طولانی‌شدن روند نهایی‌سازی تفاهم باشد». با وجود این، سقائیان تأکید دارد: «مسیر مذاکرات به سمت نهایی‌شدن پیش می‌رود و باید انتظار داشت در آینده نزدیک، زمینه برای تکمیل و امضای سند مورد نظر فراهم شود».

بخش دیگری از اهمیت سفر وزیر خارجه عمان، به گمانه‌زنی‌ها درباره احتمال انتقال پیام از سوی آمریکا بازمی‌گردد. این سفر هم‌زمان با تشدید فشارهای تحریمی و افزایش تحرکات سیاسی میان ایران، آمریکا و کشورهای واسطه انجام شده و همین امر، احتمال نقش‌آفرینی سنتی عمان در انتقال پیام را تقویت کرده است که سقائیان در این باره با اشاره به اینکه تهران در مقاطع مختلف از مسیر کشورهای واسطه، پیام‌هایی از طرف مقابل دریافت کرده است، بیان می‌دارد: «عمان نیز در کنار پاکستان، قطر و دیگر کشورهای دخیل در امر میانجیگری می‌تواند یکی از کانال‌های انتقال این پیام‌ها باشد». دیپلمات ارشد کشورمان به موضع‌گیری‌های رسمی ایران اشاره می‌کند که بر اساس آن، پیام‌هایی از سوی طرف مقابل و از طریق واسطه‌های مختلف به تهران می‌رسد. از نگاه سفیر اسبق ایران در ارمنستان: «حتی اگر دستور کار اصلی سفر البوسعیدی موضوعات دوجانبه و منطقه‌ای باشد، بعید نیست او پیام‌هایی را که از سوی طرف‌های دیگر دریافت کرده، در اختیار مقام‌های ایرانی قرار دهد».

با این همه، سقائیان ادامه مذاکره برای رفع تنش را ضروری می‌داند و به اعتقاد او: «در شرایطی که آمریکا مواضع سخت‌گیرانه‌ای علیه ایران اتخاذ کرده و ادعاهایی درباره اعمال فشارهای گسترده مطرح می‌کند، مسیر دیپلماسی نباید بسته شود». این کارشناس، ادعاهای روز دوشنبه اسکات بسنت، وزیر خزانه‌داری آمریکا درباره آغاز سخت‌ترین فصل تحریم‌ها علیه ایران را بیش از آنکه دارای پشتوانه عملیاتی روشن بداند، بخشی از فضای فشار و جنگ روانی ارزیابی می‌کند، اما در عین حال تأکید دارد: «گفت‌وگو و تلاش برای کاهش تنش باید ادامه داشته باشد. لذا حضور وزیر خارجه عمان می‌تواند یک فرصت باشد». روابط دوجانبه تهران و مسقط نیز یکی دیگر از موضوعاتی است که سقائیان آن را در ارزیابی سفر وزیر خارجه عمان مهم می‌داند. به گفته این دیپلمات کهنه‌کار: «تحولات جنگ اخیر و پیامدهای آن، در مقطعی می‌توانست بر روابط دو کشور تأثیر منفی بگذارد. در جریان درگیری‌ها و پس از حملاتی که از برخی پایگاه‌ها و مراکز مورد استفاده نیروهای آمریکایی در منطقه صورت گرفت، ایران اقداماتی را انجام داد که طبیعتا برای کشورهای میزبان این مراکز، از جمله عمان، حساسیت‌هایی به همراه داشت». اما به تعبیر سقائیان: «مدیریت سیاسی و دیپلماتیک این وضعیت از سوی دو طرف، مانع از تبدیل‌شدن این اتفاقات به بحرانی در روابط تهران و مسقط شد». او نقش درایت و صبوری دولت عمان را در این زمینه مؤثر می‌داند و تأکید دارد: «با وجود خسارت‌ها و حساسیت‌های ایجادشده، این تحولات اثر تعیین‌کننده و پایداری بر روابط ایران و عمان نگذاشت. از همین رو، سفر البوسعیدی می‌تواند فرصتی برای تثبیت دوباره فضای اعتماد و تقویت همکاری‌های دوجانبه باشد». در کنار این موضوعات، ادعاهای مطرح‌شده درباره فعال‌شدن «کریدور عمان» و عبور روزانه میلیون‌ها بشکه نفت از مسیری جایگزین نیز در روزهای اخیر به یکی از محورهای بحث تبدیل شده است؛ ادعاهایی که از سوی تهران در چارچوب جنگ روانی ارزیابی می‌شود. سفیر اسبق ایران در برزیل نیز با تردید به این ادعاها نگاه و تصریح می‌کند: «بسیاری از اطلاعات و آمارهای منتشرشده از سوی آمریکا تاکنون از سوی ناظران مستقل تأیید نشده‌اند». به گفته او: «اگر ادعاهایی درباره حجم گسترده عبور نفت از مسیرهای جایگزین مطرح می‌شود، باید مستندات مستقل و قابل راستی‌آزمایی برای آن وجود داشته باشد». از دید این دیپلمات پیشین: «نمی‌توان صرفا بر پایه ادعاهای سیاسی و رسانه‌ای، واقعیت‌های میدانی را تغییریافته تلقی کرد». سقائیان این را هم می‌افزاید: «موضع ایران درباره وضعیت تنگه هرمز و مسائل امنیتی مرتبط با آن روشن است و هرگونه اقدام خارج از چارچوب‌های مورد نظر ایران، با واکنش مواجه خواهد شد». جمع‌بندی دیپلمات ارشد کشورمان از سفر وزیر خارجه عمان به تهران، نگاهی امیدوارانه اما محتاطانه است و در تکمیل تحلیلش باور دارد: «بدر البوسعیدی به پشتوانه تجربه عمان در میانجیگری، کاهش تنش و حفظ کانال‌های ارتباطی، می‌تواند هم در پرونده‌های دوجانبه و هم در انتقال پیام‌های منطقه‌ای و فرامنطقه‌ای نقش مثبتی ایفا کند. در عین حال، پیشرفت در موضوع تفاهم حقوقی ایران و عمان درباره تنگه هرمز، نیازمند زمان و بررسی‌های دقیق‌تر است و نباید انتظار داشت همه پیچیدگی‌های موجود صرفا در یک سفر برطرف شود». با این حال، از منظر سقائیان: «نفس این سفر در شرایط فعلی اهمیت دارد؛ زیرا نشان می‌دهد کانال گفت‌وگو میان تهران و مسقط فعال است و عمان همچنان می‌کوشد نقش خود را در کاهش تنش و بحران‌زدایی حفظ کند. از این منظر، مهم‌ترین دستاورد احتمالی سفر البوسعیدی می‌تواند نزدیک‌ترشدن مواضع دو کشور درباره مسائل تنگه هرمز، کمک به نهایی‌شدن تفاهمات حقوقی و در عین حال، فعال‌ماندن مسیرهای دیپلماتیک برای انتقال پیام و جلوگیری از تشدید بحران باشد».

بیانیه مشترک مطبوعاتی میان جمهوری اسلامی ایران و سلطنت عمان:

توافق تهران و مسقط برای ایجاد کریدور موقت دریانوردی و پاک‌سازی مین‌های تنگه هرمز

هم‌زمان با پایان سفر وزیر خارجه عمان به تهران، وزارتخانه‌های دو کشور سه‌شنبه سوم شهریور بیانیه مشترک مطبوعاتی صادر کردند. متن این بیانیه به شرح زیر است: جناب آقای «سیدبدر بن‌حمد بن‌حمود البوسعیدی»، وزیر امور خارجه عمان، در یک سفر کاری به جمهوری اسلامی ایران با همتای ایرانی خود، جناب آقای دکتر «سید عباس عراقچی» رایزنی‌های سازنده‌ای انجام داد. این رایزنی‌ها بر اهمیتی که هر دو کشور برای ازسرگیری دریانوردی ایمن از طریق تنگه هرمز، با حفظ حاکمیت و حقوق حاکمیتی خود، قائل هستند، متمرکز بود. دو وزیر با توجه به وضعیت کنونی در تنگه که ناشی از جنگ اخیر و پیامدهای فاجعه‌بار آن است، چارچوبی مرحله‌بندی‌شده را مورد بحث قرار دادند که می‌تواند مبنایی عملی و قابل اجرا برای پیشبرد امور فراهم کند. چارچوب پیشنهادی شامل ایجاد یک کریدور دریانوردی موقت مشترک از طریق تنگه هرمز و توافقی برای اجرای یک پروژه مشترک به منظور پاک‌سازی تنگه از مین است. مذاکرات فنی میان دو طرف با هدف توافق بر سر یک کریدور دریانوردی دائمی و اداره آینده تنگه، و همچنین سازوکاری برای تبادل اطلاعات، مدیریت ترافیک و ارائه خدمات دریانوردی و امنیتی مربوطه ادامه خواهد یافت. در این راستا، هر دو طرف بر اهمیت برگزاری گفت‌وگوهای مشترک با کشورهای منطقه هم‌مرز با آب‌های خلیج فارس تأکید کردند. آنها همچنین بر لزوم رعایت حقوق بین‌الملل قابل اعمال و احترام به حقوق حاکمیتی کشورهای ساحلی تأکید ورزیدند.

وزارت راه و شهرسازی
شرکت فرودگاه‌ها و ناوبری هوایی ایران
اداره کل فرودگاه بین المللی مهر آباد

مناقصه عمومی T-MA-۱۰۰-۴۰۵-۶-۲
(یک مرحله ای یکپارچه همراه با ارزیابی کیفی)

۱ – موضوع مناقصه: آگهی مناقصه برق رسانی جدید به ایستگ